

УДК 626.845

Любченко С., Войновський В., Філатова Л. (УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого)

Інспектування обприскувачів, які експлуатуються. Європейський досвід

Наближення законодавства України до права і політики ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища, зокрема в галузі застосування пестицидів, що загрожує як здоров'ю людини, так і довкіллю, є одним з пріоритетних завдань у реалізації Угоди про Асоціацію. Законодавством України не врегульовано проведення регулярних перевірок технічних засобів внесення пестицидів. У статті наведено результати досліджень функціонування Європейської системи інспектування обприскувачів, які експлуатуються (SPISE). Досвід запровадження національних систем регулярного технічного моніторингу обприскувачів, які експлуатуються, чинних у Європейських країнах, дозволить визначити шляхи формування вітчизняної системи регулярного технічного моніторингу обприскувачів, які експлуатуються.

Ключові слова: обприскувачі, які експлуатуються, регулярний технічний моніторинг.

Постановка проблеми. Ратифікацією Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, Україна взяла на себе зобов'язання розвивати і зміцнювати співробітництво з питань охорони навколишнього середовища, сприяючи цим реалізації довгострокових завдань сталого розвитку. Зокрема, в Статті 363 Угоди про асоціацію передбачено поступове наближення законодавства України до права та політики ЄС у сфері охорони навколишнього середовища. Одним з факторів негативного впливу на навколишнє середовище є сільськогосподарське виробництво і, зокрема, застосування пестицидів.

Тому метою дослідження є вивчення законодавчих вимог стосовно контролю відповідності технічного стану обладнання для застосування пестицидів встановленим вимогам та запровадження їх в Україні як одного з напрямків діяльності вітчизняних органів технічного регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Охорона навколишнього середовища та усунення техногенних факторів негативного впливу на нього – питання, на які звертається особлива увага з боку держав-членів Європейського Союзу. Значна увага в цьому аспекті діяльності приділяється сільськогосподарському виробництву і, зокрема, застосуванню пестицидів. Приміром, Європейська Комісія у своєму повідомленні від 12 липня 2006 року під назвою «Тематична стратегія зі сталого використання пестицидів» визнала, що використання пестицидів загрожує як здоров'ю людини, так і навколишньому середовищу, та прийняла стратегію, спрямовану на зниження ризиків для здоров'я людини і навколишнього середовища в результаті використання пестицидів. Крім того, Європейський парламент і Рада Європи прийняли рамкову Директиву 2009/128/ЄС від 21 жовтня 2009 про створення умов діяльності Співтовариства для

досягнення сталого використання пестицидів. Одним з аспектів регулювання цього правового акта є обладнання та технічні засоби для застосування пестицидів, зокрема в п.13 передбачено, що для мінімізації негативних наслідків застосування зазначеного обладнання для здоров'я людини і навколишнього середовища необхідне створення системи регулярного технічного моніторингу нині використовуваного обладнання для застосування пестицидів. Держави-члени ЄС повинні вказати в своїх Національних планах дій, як вони мають намір забезпечувати виконання зазначених вимог. Про обов'язковість проведення регулярних технічних перевірок обладнання для застосування пестицидів вказано в статті 8 Директиви 2009/128/ЄС та визначено вимоги і періодичність проведення перевірок. Також у цій статті встановлено вимоги до взаємного визнання державами-членами ЄС результатів перевірок.

Станом на 2017 рік в країнах ЄС встановлено обов'язкове проведення перевірок обладнання для застосування пестицидів. Інформація про побудову та функціонування національних систем регулярного технічного моніторингу наведена в національних планах дій та розміщена на сторінці офіційного сайту ЄС: ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/aware.

Виклад основного матеріалу. Оскільки Директива 2009/128/ЄС є рамковою, то її реалізація здійснюється в національних нормативних актах. Для координації виконання вимог Директиви стосовно порядку проведення та процедур інспектування обприскувачів, які експлуатуються, створена робоча група SPISE – Standardised Procedure for the Inspection of Sprayers in Europe, яка проводить семінари один раз на два роки. Робоча група SPISE була створена представниками Європейських країн у 2004 році.

Основні завдання робочої групи SPISE:

- гармонізація вимог та сприяння огляду обприскувачів у Європі;

- обмін інформацією про інспекційну діяльність між членами, Державними органами країн-учасниць ЄС, Європейської комісії та іншими зацікавленими сторонами;

- стимулювання взаємного визнання результатів інспектування обладнання через:

- семінари SPISE;
- діяльність TWG (технічних робочих груп) SPISE;
- консультативну діяльність SPISE.

Діяльність технічних робочих груп спрямована в декількох напрямках, зокрема:

TWG 1: Перевірка нових обприскувачів.

TWG 2: Визначення загальної процедури оцінювання ризику обладнання для застосування пестицидів (PAE) для звільнення від інспекції.

TWG 3: Гармонізовані методи випробувань обприскувачів.

TWG 4: "Сертифікація" діяльності інспектувальних органів (забезпечення якості), включаючи сертифікацію пристроїв та інструментів, які використовуються для інспектування.

TWG 5: Гармонізація вимог до підготовки інспекторів для досягнення необхідного професійного рівня інспекцій.

TWG 6: Сучасний досвід та проблеми в діяльності з інспектування залізничних обприскувачів.

TWG 7: Дії TWG SPISE та рекомендації SPISE щодо обладнання для застосування пестицидів, яке ще не розглянуто гармонізованими стандартами.

Для кожного з питань, які розглядаються TWG, готуються та публікуються "SPISE Advices" (Поради SPISE).

Координатором діяльності SPISE виступає Інститут Юліуса Кунна - Федеральний дослідницький центр культурних рослин (JKI) - установа для консультування федерального уряду та федерального міністерства сільського господарства, продовольства та захисту прав споживачів, з усіх питань, які стосуються культурних рослин. Компетенція Інституту включає як функції федеральної влади, так і наукові функції з проведення досліджень в галузі рослинної генетики, агрономії, живлення рослин, ґрунтознавства та захисту рослин.

Участь у семінарах беруть більше 100 представників із 27 європейських країн та позаєвропейських країн (Китаю та Іраку).

У пункті 6 статті 8 Директиви 2009/128/ЄС встановлено, що кожна держава-член повинна призначити органи, відповідальні за впровадження інспекційних систем, та інформувати про це Європейську комісію. У таблиці 1 перераховані назви цих Установ.

Серед більшості країн установами, відповідальними за впровадження системи регулярного технічного моніторингу обприскувачів, які експлуатуються, призначені органи виконавчої влади – міністерства, федеральні агентства та інспекції. Проте в ряді країн відповідальними визначені громадські організації (Англія, Франція, Італія), науково-дослідні інститути (Словаччина, Греція, Німеччина) та місцеві органи влади (Іспанія, Норвегія).

Станом на 2010 рік у 27 країнах членах ЄС нараховувалось близько 1,6 мільйонів штангових обприску-

вачів (табл.2). На території Італії, Німеччини, Франції, Польщі та Туреччини розміщено близько 75% цих обприскувачів. Проте лише в Німеччині, Італії та з 1999 року у Польщі проводяться регулярні перевірки обприскувачів, які експлуатуються.

Ряд країн мають давні традиції добровільної перевірки обприскувачів у роботі. Наприклад, Німеччина та Нідерланди проводять добровільну перевірку обприскувачів, які експлуатуються, ще з 1976 року, а близько 50% країн проводило добровільну перевірку обприскувачів, які були у використанні.

Таблиця 1 – Установи країн-членів ЄС, відповідальні за впровадження системи регулярного технічного моніторингу (за даними Wehmann, H.-J.) [5]

Країна	Орган відповідальний за впровадження систем інспектування
Австрія	Bundesministerium Fur Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft (BMLFUW)
Бельгія	Бельгійське федеральне агентство з безпеки харчової мережі
Чеська Республіка	Міністерство сільського господарства. Міністерство навколишнього середовища
Данія	Міністерство сільського господарства
Естонія	Естонська інспекція з рослинництва
Франція	GIP PULVES
Німеччина	Федеральне міністерство харчових продуктів, сільського господарства та захисту прав споживачів / Юліус Кюн Інститут
Греція	Фітопатологічний інститут Бенакі
Італія	ETAMA / DEAIFA
Литва	Служба захисту рослин Литви при Міністерстві сільського господарства
Норвегія	Федеральні землі Норвегії
Польща	Інспекція захисту рослин та насінництва
Португалія	Міністерство сільського господарства Португалії
Словаччина	Сільськогосподарський технічний і випробувальний інститут (у Ровінку) Центральний контрольно-випробувальний інститут сільського господарства (у Братиславі)
Словенія	Фітосанітарний адміністратор RS
Іспанія	Іспанське державне управління та індивідуально 17 місцевих органів влади
Нідерланди	Голландське міністерство сільського господарства
Великобританія	Асоціація сільськогосподарських інженерів (AEA) національна схема тестування обприскувачів (NSTS)

Період між перевітками коливається від 5 років (Франція, Італія, Норвегія, Іспанія) до одного року (Англія). Серед 21 країни, в яких запроваджено перевірки обприскувачів, період між перевітками 1 рік встановлено в 4 % країн, 2 роки - в 34 % країн, 3 роки - в 39 % країн, 4 роки - в 4 % країн, а 5 років - у 19 % країн.

З 2016 року введено в дію гармонізований стандарт EN ISO 16122 для інспектування обприскувачів, які експлуатуються [6]. Проте цей стандарт не регулює всіх аспектів перевірки обприскувача. Тому робочі групи SPISE висловлюють вимоги щодо розроблення ширших адміністративних правил, технічних передумов та системи забезпечення якості, щоб мати можливість реалізувати ці заходи в обов'язковій формі у всіх державах-членах. Це може бути способом обов'язкового правового регулювання в ЄС або добровільного зобов'язання держав-членів (меморандум,

мережа). Тому в документі повинні бути такі розділи:

- адміністративні правила, необхідні для встановлення перевірки;
- технічні передумови, необхідні для проведення перевірок;
- управління якістю перевірок;
- гармонізація перевірок для взаємного визнання державами-членами.

Таблиця 2 – Стан з проведенням регулярного технічного моніторингу в країнах членах ЄС (За даними Wehmann, Н.-J.) [5]

Країна	Кількість обприскувачів, шт	Обов'язкові перевірки з	Будуть обов'язковими з	Добровільні перевірки з	Кількість перевірених обприскувачів (в середньому), шт		Термін між перевірками, років	Вартість, євро	Чи є заборона до використання
					2004-2006	2006-2008			
Austria	35000	-	2012	1983	9367	10529	3	50-160	ні
Belgium	19031	1995	-	1989	6344	6344	3	12-142	так
Bulgaria	4005	-	2015	-	0	0	-	-	-
Czech Republic	6500	1997	-	1980	1150	1437	3	100-350	так
Denmark	30000	1993	-	-	151	61	-	-	ні
Estonia	?	2000	-	-	218	234	3	48+tran	так
France	200000	2009	-	1990	0	0	5	100-250	-
Germany	131200	1993	-	1976	73090	72806	2	55-341	так
Greece	45089	2009	-	-	0	0	-	-	-
Hungary	35000	2005	-	-	0	0	2	?	так
Ireland	12000	-	2016	-	0	0	-	-	-
Italy	200000	1999	-	1988	2300	2333	2-5	100-200	так
Latvia	2300	-	2016	-	-	-	-	-	-
Lithuania	15000	2001	-	-	421	805	3	28-86	так
Norway	16800	2006	-	1991	1950	1000	5	180-300	так
Poland	307250	1999	-	-	55941	46465	3	33-4 2	так
Portugal	28000	-	2015	2007	0	0	3-5	33+tran	-
Romania	5876	-	2016	-	0	0	-	-	-
Serbia	18800	2007	-	-	-	-	2	-	-
Slovakia	3600	2003	-	-	605	685	2	160-350	так
Slovenia	16003	1995	-	-	7172	10053	2	40	так
Spain	70000	-	2010	1990	300	1433	5	25-100	так
Sweden	14500	-	2016	1987	1700	1750	2	~ 300	ні
Switzerland	13300	1993	-	-	2980	3530	4	60-90	так
Netherlands	13000	1997	-	1976	5.751	6580	3	120-200	так
Turkey	259475	-	-	-	-	-	-	-	-
United Kingdom	44000	2003	-	1997	11424	13447	1	100-650	так

Висновки

Огляд обприскувачів вважається державами членами ЄС важливим внеском у захист навколишнього середовища, операторів та безпеку харчових продуктів.

Більшість держав-членів залучаються до впровадження огляду обприскувачів (пілотний проект, добровільне інспектування або обов'язковий контроль).

Європейська Комісія не бачить необхідності розроблення подальших технічних вимог до вже використовуваного обприскувача та для нового обладнання для захисту рослин, які виходять за межі EN ISO 16122 та EN ISO 16119.

Література

1. Директива 2009/128/ЄС від 21 жовтня 2009 Про створення умов діяльності Співтовариства для досягнення сталого використання пестицидів. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: fumigaciya.ru/sites/default/files/public/page/2011-09/14/direktivano2009128es.pdf.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

3. Information and awareness raising. Relevant National Links on Sustainable Use of pesticides [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/aware_en.

4. Ganzelmeier, H., H.-J. Wehmann, 2004: Перший європейський семінар із стандартизованого порядку огляду оприскувачів в Європі - SPISE - 397 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://spise.julius-kuehn.de/index.php?menuid=19>.

5. Heinz Ganzelmeier, Hans-Joachim Wehmann Third European Workshop on Standardised Procedure for the Inspection of Sprayers in Europe - SPISE 3 – 192 Julius-Kuehn-Archiv, 426, 2010 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://spise.julius-kuehn.de/index.php?menuid=17>.

6. Wehmann, H.-J. Actual survey about inspection of sprayers in the European countries Third European Workshop on Standardised Procedure for the Inspection of Sprayers - SPISE 3 -, Brno, September 22-24, 2009 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://spise.julius-kuehn.de/dokumente/upload/7ecb4_jki_archiv_426_spise3.pdf.

Аннотация. Приближение законодательства Украины к праву и политике ЕС в сфере охраны окружающей среды, в частности в области применения пестицидов, грозящих как здоровью человека, так и окружающей среде, является одной из приоритетных задач в реализации Соглашения об Ассоциации. Законодательством Украины не урегулировано проведение регулярных проверок технических средств внесения пестицидов. В статье приведены результаты исследований функционирования Европейской системы инспектирования опрыскивателей, которые эксплуатируются (SPISE). Опыт внедрения национальных систем регулярного технического мониторинга опрыскивателей, которые эксплуатируются, действующих в европейских странах, позволит определить пути формирования отечественной системы регулярного технического мониторинга опрыскивателей.

лей, которые эксплуатируются.

Summary. *Approximation of Ukraine's legislation to EU law and policy in the field of environmental protection, in particular in the sphere of application of pesticides, which threatens both human health and the environment, is one of the priority tasks in implementing the Association Agreement. The legislation of Ukraine does not regulate regular inspections of technical means for the introduction of pesticides. The article presents the results of research on the functioning of the European Surface*

Sprayer Inspection System (SPISE). The experience of introducing national systems of regular technical monitoring of used sprayers in the European countries will allow us to determine the ways of forming a domestic system of regular technical monitoring of sprayers that are being exploited.

Стаття надійшла до редакції 12 червня 2018 р.